

afera langlois

9. – 16. februar 1968

Prvi teden, petek, 9. februar

Triletni mandat umetniškega in tehničnega direktorja Henrija Langloisa se izteka, sestane se Upravni svet Francoske kinoteke. Novi predsednik g. Pierre Molnot (direktor Umetnosti in Književnosti) najprej zapoje ganljiv slavospev Henriju Langloisu, potem pa pride z nenavadnim predlogom, da bi na njegovo mesto postavili Pierra Barbina. Sledi presenečenje med člani Sveta, ki ne prihajajo iz Ministrstva. Zahtevajo teden za premislek, njihov predlog je zavrnjen in preidejo na glasovanje. Manjšina (Yvonne Dornes, Denise Lemaesquier, François Truffaut) zapusti sestanek brez glasovanja. Pierre Barbin je izvoljen. Izmed 24 članov Sveta jih je 16 glasovalo po naročilu ministrstva. Gre torej za naročeno glasovanje, primerljivo s pučem in pripravljeno dalj časa vnaprej. Že pred mesecem dni so po hodnikih narodnega centra Kinoteke krožile govorice, da bo Barbin dobil Langloisovo mesto – in Langloisovi prijatelji so storili napako, da jih niso vzeli resno, saj sta se jim oseba v ozadju in njeno delo zdela neoporečna. Štirinajst dni so se v Toursu na skrivaj sestajali (pod vodstvom Barbina) Moinot, Holleaux in Chevasson (ataše v Malrauxovem kabinetu) in uradniki Ministrstva za finance, da bi se dogovorili o poteku operacije. Tega sijajnega dne smo se marsikaj naučili: da odstranitev Langloisa ni ključna niti logična ali demokratična, da gre nasprotno za dolgo načrtovano zaroto, za katero bi težko trdili, da ni bila izpeljana z vso odgovornostjo in lucidnostjo. Vendar nas preseneti vrsta nerodnosti, ki še danes niso pojasnjene. Najprej stalna nepredvidljivost, nezavedanje o resnosti načrtovanih dejanj. Kdo so

Claude Chabrol, Jean-Luc Godard

filmski vodje, ki se sploh ne zavedajo, da je z odpustitvijo Langloisa v igri usoda celotnega filma in da bodo imeli za petami celotno filmsko produkcijo. Kakšni upravljalci so sami, oni, ki očitajo Langloisu slabo upravljanje? Kdo je zadolžen za obveščanje Ministrstva za kulturo o stanju francoskega filma?

Še druge nauke lahko potegnemo iz te zgodbe: C.N.C. (Centre National de la Cinematographie) je želel kolonizirati celotno filmsko umetnost, danes to počno odkrito. C.N.C. se je lotil po vrsti producentov, distributerjev, direktorjev kina, še pred njimi neprestano tudi cineastov samih, katerim je ne ravno sijajen policaj. Mislili so, da je Kinoteka lahka žrtev in še nihče jim ne bo oporekal. So si sploh predstavljali, da je Kinoteka srčika francoskega filma? Kakšni so bili motivi Centra? Na eni strani so imeli brez dvoma ambicijo, lastno vsakemu upravitelju, spraviti vse pod svoj nadzor, vse preiskati in posedovati. Zagotovo pa tudi neke vrste sovraštvo do Langloisa zaradi njegove samostojnosti in sposobnosti. Center je kraljestvo ambicioznežev, ki niso nujno tudi kompetentni. Še druge stvari so, za katere bi bila analiza morda prezdoljna, med njimi ta obvezni depozit filmov v arhiv, ki funkcionira kot kača, ki je za trenutek pogledala iz morja, da bi prestrašila producente. Kaj pomeni takojšen obvezni depozit – ukrep, ki je sicer nujen za daljše obdobje. To pomeni, da bi filme zaprli v bunkerje, v skladišča. Tako pride na plano še en mrhovinar, televizija, ki se ne bi obotavljala in bi svoje dolge in drage ure v programu zapolnila z Langloisovo zalogo. Je imela naša televizija morda še kaj drugega za bregom, ko se je branila pokazati svoje karte in je objavljala samo informacije iz Uradnega dnevnika?

Sobota, 10. februarja.

Začenja se vojna med različnimi stališči, hodniki, vojnimi jarki, telefonske bitke, prvi v dolgi vrsti novinarskih napadov. Bitka s časopisom *Chapier* zjutraj, z *Le monde* in Jeanom de Baroncelijem popoldne, vsi obveščajo in protestirajo hkrati. 40 cineastov in to ne neopaznih (Gance, Truffaut, Resnais, Franju, Godard, Marker, Astruc, Chabrol, Bresson, Renoir itd.), se zgraža, a (po čigavi iniciativi) najde takoj najučinkovitejši odgovor: prepoved Kinoteki brez Langloisa, da predvaja njihove filme, bojkotiranje Kinoteke z neudeležbo gledalcev in filmov.

In Jean de Baroncelli odgovori na zmedeno (že na začetku) sporočilo za javnost s strani *Arts et des Lettres*: "V Franciji ne manjka dobrih računovodij in upraviteljev. Vendar Henri Langlois je samo eden. Ali bomo dopustili, da nam ga vzamejo?" V prvem sporočilu za javnost *Arts et des Lettres* nismo spregledali zanimive dvojnosti: v njem očitajo Langloisu, umetniškemu vodji, da ni uspel zagotoviti "administrativnega upravljanja" Kinoteke, ko pa vendar sploh ni bil zadolžen za to.

Zanimiva je tudi hitrost in ostrina reakcij. Filmska industrija se je mobilizirala v nekaj urah, še isto soboto so iz različnih koncev sveta poslali več kot sto telegramov, ki so od največjih cineastov zahtevali, naj protestirajo s prepovedjo predvajanja svojih filmov.

V pisarni komunistično usmerjenega *Cahiersa* so oblikovali pobudo – podpisali so jo kritiki, igralci, pisatelji – s katero so vabili "vse prijatelje filmske umetnosti, da izkažejo podporo vsakemu dejanju, ki bi lahko preprečilo samovoljno odločitev proti Henriju Langloisu."

Že lahko opazimo tudi veliki dogodek tedna, ki bo zaznamoval vso filmsko zgodovino: solidarnost med vsemi cineasti in prijatelji filma, njihovo skupno borbo, ki je preseгла siceršnja razhajanja in nasprotja. Tako so se prvič v zgodovini francoskega filma združile vse generacije cineastov različnih političnih in estetskih barv, od Gancea do Eustacha.

V nekaj urah so se skupaj uprli samovoljni odločitvi.

Ponedeljek, 12. februar

Ena izmed najdaljših kampanj, kar jih poznamo, se začenja s članki Truffauta, Chabrola, Philippa Tessona in Henryja Chapiera v časopisu *Combat* (z naslovom Malrauxov mit je dolgo trajal) v *Aurore* (Guy Teisseire) v *Le Figaro*... Več kot 60 cineastov je podpisalo pobudo za prepoved. Verjetno enkratni dogodek v analih: še sami dediči cineastov protestirajo. Ga. Luce Vigo-Sand

prepove projekcije filmov Jana Vigoja. Isti teden sledi njenemu zgledu še kakšnih deset imetnikov avtorskih pravic. Hitro se pridružijo tudi sindikati. Vendar ostaja bistvenega pomena demonstracija pred Kinoteko na ulici Ulm, na kateri se je med 18. in 22. uro spontano zbiralo od dvesto do tristo cineastov, kritikov, cinefilov in igralcev. Tam smo se znašli, ne da bi prav vedeli, kaj početi; prva ideja je bila tudi prava, postavili smo stavkovno stražo. Prijazno smo svetovali morebitnim gledalcem, naj se ne udeležijo projekcij Kinoteke brez Langloisa. Napisali smo plakate, ki smo jih pritrtili nad vrati, cinefili so dali natisniti letake z denarjem iz svojega žepa; začeli so prihajati fotografi, novinarji in nekaj policajev. Samo sedem gledalcev je bilo na projekciji ob šestih. Michel Simon in Claude Berri sta se ob osmih pridružila Godardu, Rouchu, Chabrolu, Kastu in Doniol-Valcrozu itd.

Torek, 13. februar

V časopisih: članki Roucha in J.-A. Penenta v *Combat*, ki se ves preda bitki. Fotografije ulice Ulm in Michela Simona. Prihajajo prvi protesti tujih cineastov. Guy Allombert se opredeli v časopisu *Le Populaire*. Prva protiofenziva Centra: nepodpisani članek je izšel v *France-Soir* in opredelil "cilje, ki bi jim morala slediti francoska Kinoteka: združiti v enem samem organizmu vse obstoječe kinoteke; ustvariti organizacijo, ki bi filme lahko dala na razpolago različnim kulturnim društvom, podpirati širjenje filmskih klubov z dobavo potrebnega materiala, organizacija izmenjav s tujimi kinotekami, organizacija stikov s televizijo, ki je danes ne moremo več zapostavljati". To je bil načrt, ki so ga narekemale sive eminence C.N.C. Združevati, nadzorovati, izkoriščati, rentabilizirati: ti "kulturni" cilji slabo prikrivajo voljo po moči in dobičku. Anonimni avtor članka je najprej napadel v tonu C.N.C. "zmedo, v katero se pogreza že več let francoski film", in obžaloval, da "se raziskovalno delo in dokumentacija v Kinoteki pokriva z deli v Centru. Na primer, spisek Filmske produkcije Centra bi lahko bil poenoten s sistemom v Kinoteki." Te hipokritske želje kažejo na to, da so se želeli polastiti filmov, in si s tem, ko so predlagali prenos filmskega spiska iz Kinoteke v Center, zagotoviti kontrolo nad programom v dvorani Kinoteke in tudi v filmskih klubih (še enim organizmih, katerih kulturna neodvisnost je dražila voditelje Centra) in na televiziji. Posledica tega bi bila prečiščena kultura, usmerjena, koristna za propagando in po drugi strani pozaba in prekletstvo del, ki jih bi C.N.C. ocenil za preveč nevarna ali subverzivna. Vprašajmo se naslednje: samo Langlois predvaja Buñuelovo Zlato dobo; ali bi državna kinoteka, ki oskrbuje filmske klube in državno televizijo, uvrstila na program ta film vsem pritiskom navkljub? V to dvomimo.

Torek popoldne odpuščeni uslužbenci Kinoteke mirno demonstrirajo pred Chaillotom. Napisi, ki jih prekrijejo še isti večer, se pojavijo na zidovih "bivšega filmskega muzeja" in zidovih C.N.C. Javno zaprejo dve dvorani "zaradi inventure in reorganizacije". Vendar resnični vzrok je, da predvajanje ne more biti več zagotovljeno, niti normalen potek predstav.

Sreda 14. februar

Dan gumijevk. Dogodek v kulturni zgodovini Francije: nikoli še nismo videli policajev z naperjenimi puškami proti cineastom, igralcem in intelektualcem. Zgodilo se je zaradi nekaterih prestrašenih komisarjev – nič več ne more tega izbrisati. Na pobudo organizacije "Otroci Kinoteke" se je na ploščadi na Trocaderu zbralo 3 tisoč ljudi, med Theatre national de Paris in muzejem človeške zgodovine. Približno trideset policijskih vozil in mobilnih paznikov je obkrožilo prostor ob 15 uri in prepovedalo dostop do Kinoteke po aveniji Albert-de-Mun. Televizijske hiše (francoska, ki ne stori ničesar, in tuje, ki bodo izdelali dolga poročila o aferi) so prisotne. Množici razdelimo letake s sporočilom "Otroci Kinoteke", ki ga bo prebral Jean-Pierre Kalfon. Potem se odpravimo po vrtovih Trocadera proti dvorani Chaillot. Slogani: "Holleaux odstopi, Barbin odstopi". V vrtovih nastopi prva policijska pregrada in pride do prvih spopadov. Godardu uspe predreti pregrado, a samo njemu. Pustijo mu oditi. Demonstranti se pomikajo proti aveniji Predsednika Wilsona in blokirajo promet. Na križišču avenije Albert-de-Mun je nova prepreka. Tukaj policaji v

več vrstah naperijo puške in dvignejo gumijevke. Med demonstranti so ranjeni Godard, Truffaut, ki ga zdravijo pod arkado; Bertrand Tavernier ima obraz v krvi, Anne-Marie Roy ima zlomljeno zapestje, žena Yvesa Boisseta je padla na tla in policaji so jo udarili. Množica se spet obrne proti Trocaderu, Godard da ukaz, naj se razpršimo.

Četrtek, 15. februar

Dogodki dobijo značaj upora. Kljub rahlo tendencioznim sporočilom za javnost poročevalca Francoske tiskovne agencije ("nekaj sto demonstrantov, ponarejanje ran"), celoten tisk reagira. Govori se, da oddelek za kulturo na ministrstvu ni ravno pohvalil policijskega komisarja. Igralci (mnogi so prisotni pri Chaillotu) so solidarni s cineasti.

Petek, 16. februar

Tiskovna konferenca: sodeluje pet tujih televizijskih hiš, tristo novinarjev, dvajset cineastov. Njihovo besedilo bomo navedli kasneje. Objavljeno je drugo sporočilo za javnost s strani "des Arts et des Lettres", manj napadalno kot prvo in piše o "novih umetniških funkcijah", ki bi se jih spodobilo dodeliti Langloisu in ponovno spravijo na dnevi red znameniti obvezni depozit. Ta teden je Andre Holleaux na počitnicah in Henri Langlois pripravlja izredno zasedanje kinotečne generalne skupščine. Danes vemo, da je uspel. Vendar je to le prvi korak, nihče več ne dvomi, da se bo Langlois vrnil, Barbina pa bodo odslovili.

TISKOVNA KONFERENCA

Jean-Luc Godard: Po mojem mnenju je Kinoteka spektakel in raziskovanje hkrati. Včeraj smo imeli pred Chaillotom spektakel, danes bomo pa raziskovali. Prav gotovo ne bo tako zabavno, bo pa bolj poučno. Opravičila sta se Alain Resnais, ki je v Varšavi, in François Truffaut, ki končuje svoj projekt. Že včeraj smo želeli pripraviti tiskovno konferenco na Chaillotu – a so na žalost policaji motili javni red –, da bi spregovorili o desetih vprašanih, ki si jih postavlja veliko ljudi v zvezi z afero v Kinoteki. In tudi po našem mnenju deset najboljših odgovorov nanje. Konferenca bi morala biti povsem improvizirana, pod vplivom jeze in podpore Henriju Lanloisu in v imenu podpore francoski Kinoteki. Prebral bom torej deset vprašanj:

1. Kaj predstavlja danes francoska Kinoteka?
2. Kaj je danes Center za filmsko umetnost (C.N.C.)?
3. Zakaj hoče C.N.C. kolonizirati Kinoteko?
4. Zakaj zamenjava Henrija Langloisa? In v čem se ta zamenjava razlikuje od običajne zamenjave visokih uradnikov?
5. Ali lahko francoska Kinoteka obstaja brez Langloisa?
6. Ali lahko (francoska ali svetovna) filmska umetnost obstaja brez kinoteke Langloisovega kova?
7. Pred protestanti je vladni komisar govoril o političnih manevrih in spet strašil s komunizmom. Za kaj gre?
8. Ministrstvo govori, da ima za Henrija Langloisa pripravljeno drugo umetniško mesto; za kaj pravzaprav gre?
9. Kakšna je vloga Ministrstva za kulturo v tej žalostni zadevi?
10. S kakšnimi obrambnimi sredstvi in dejanji razpolagajo gledalci francoske kinoteke?

Ponavljam. Prvo vprašanje: Kaj danes predstavlja francoska Kinoteka? Claude Chabrol...

Claude Chabrol: Danes francoska Kinoteka ne pomeni več ničesar. Še prejšnji petek jo je predstavljal en človek, to je bil Langlois, ki je v tridesetih letih zbral približno 60.000 filmskih naslovov. Sam jih je zbral. Prav tako je ustanovil filmski muzej z unikatnimi dokumenti, katere so preučevali ljudje od vsepovsod. Eno je gotovo, med vsemi stvaritvami, ki so Franciji v ponos, lahko Kinoteko štejemmo za edinstveno. Bolj kot most Tancarville ali kaj drugega. Dejstvo je in ves svet se s tem strinja, da je bila francoska Kinoteka najlepša na svetu. Zanimivo je, da je bila delo enega samega človeka, Langloisa. In majhna subvencija, ki jo je nekaj časa prejemal, pri tem ničesar ne spremeni. Ravno zato se nam ta afera zdi tako zelo pomembna. Jean Renoir: Rad bi dodal samo svoje osebne občutke – rečem lahko samo to, kar bodo moji kolegi povedali za mano in samo ponavljam

lahko že povedano: Kinoteke ni brez Langloisa, rad bi omenil Mary Meerson, ki je opravila veliko dela. Mislim, da brez Kinoteke ne bi bilo centra za boj proti grozotam komercialnega filma. Imamo film, ki prinaša veliko denarja in poneumlja gledalce z zelo banalnimi proizvodi. Potem pa je tudi nekaj ljudi, ki bi želeli ustvarjati bolje. In za te ljudi je Kinoteka center, mesto zaveznikov, simbol. To je vse, kar sem želel povedati.

Godard: Drugo vprašanje. Kaj predstavlja danes Filmski center (C.N.C.)? Jaz bom prvi odgovoril na to vprašanje. Vedno me je presenečalo, a zdaj se mi zdi povsem samoumevno: Filmski center ni obstajal pred vojno. Na zahtevo Nemcev ga je ustanovil Vichy (to pomeni, da je edini organizem, ki se je obdržal po osvoboditvi), ker je Goebbelsova služba v Franciji menila, da je pomembno kodirati vse, kar se tiče slike in zvoka. Po osvoboditvi je to prišlo vladi zelo prav. Spominjam se, ko sem hotel začeti ustvarjati filme, sem se naivno odpravil h Kodaku po filmski trak. In v tistih časih, v letu 47-48, je bil potreben bon za razvijanje. Francozi niso imeli pravice svobodno ustvarjati filmov. Še ena stvar; mene zanimajo jezik in besede, Center se imenuje "organizem za mentorstvo". To pomeni, da imamo filmske profesionalce za otroke, ki potrebujejo skrbnika in jih kot otroke skušamo popravljati in jih peljati v park. Danes je Filmski center v središču prepira, saj njegov direktor, g. Holleaux, bivši funkcionar na sodišču v Algeru med alžirsko vojno, sploh ne pozna filmske umetnosti. Nastavljen je bil samo zato, ker se je minister za kulturo naveličal njegovega obraza v svoji pisarni. Tako so ga postavili na nepomembno mesto, na najbolj nepomembno, kar je mogoče, torej na kinematografski položaj, saj vsi vedo, da film, kljub svoji kulturni pomembnosti (kar nekateri zanikajo, drugi priznavajo in želijo) kot industrija ni pomemben, na 800. mestu je na ekonomski lestvici. Ta položaj so torej prisodili Holleauxju (smeh), ki je seveda opazil, da obstaja še pomembnejši in v svetu poznan center: francoska Kinoteka. In za vsako ceno se ga je bilo treba polastiti. Danes je Holleaux v čudnem položaju: njegovega predhodnika Fourre-Cormerayja so sovražili režiserji in imeli zelo radi producenti. Danes Holleauxa sovražijo tako režiserji kot večina producentov in direktorjev kina, ki so tudi moji sovražniki. Pred 15 dnevi so direktorji kina zahtevali ukinitvev Filmskega centra. Filmski center nikakor ni izraz ali orodje filmskih profesionalcev za sporazumevanje z vlado, je vladni policaj. Ustvarjen je zato, da gre film v pravo smer.

Astruc: Še enkrat bi rad ponovil, kar je rekel Godard: obstajata dva centra: Filmski center in obstajal je Langloisov filmski center. Kaj sploh predstavlja Filmski center? Nekaj, kar lahko pomaga filmu. Filmu lahko pomagamo na več načinov. Materialno ali kulturno, tako da omogočimo otrokom, kot smo bili sami, ogled Murnauove Zore in podobne stvari. In brez Langloisa jih ne bi nikoli videli. Filmu lahko pomagamo tudi materialno: ne govorim o subvencijah, ampak o 16 mm filmskem traku ali hrani za režiserje, ki so ostali brez ficka. Ko smo ostali brez fičnikov, smo šli v Kinoteko na aveniji Messine in blagajna nam je izplačala 500 frankov (ploskanje). Zakaj pa Filmski center, uradna institucija, tega ne more storiti? Zato ker moraš biti za to kot Felon z impresionisti. Torej nekdo, ki je sklenil, da bo temu posvetil svoje življenje. To je močnejše od njega samega, to mu je v krvi. Uslužbenci bi že, prav radi, ne trdim, da so načelno proti, vendar ne vedo, po kateri glasbi bi plesali. Zdaj subvencionirajo kup del, da lahko rečejo: vidite, da smo res avantgardni, svobodni. In trenutek za tem..., ničesar več ne vedo o tem, ne govorijo več istega jezika. V petih ali šestih letih lahko uslužbenca naučimo, kako se zanimati za Chatebrianda, lahko ga pripravimo do tega, da ga vzljubi, a potem ga odpustijo.

Notar Kiejman: Rad bi dodal še eno tehnično pripombo. Filmskemu centru namenjam kritike, za katere ne morem soditi, če so upravičene s tega določenega stališča. Ne smete misliti, da je Kinoteka javna administrativna služba, ki bi bila pravno in organsko odvisna od Narodnega filmskega centra. Mnogo ljudi je slabo informirani tisk zavedel in mislijo, da je odpustitev Langloisa odpustitev uslužbenca in da je to navsezadnje stvar vlade. Vendar Langlois ni uslužbenec z razliko od direktorja C.N.C. Bil je

predstavnik privatnega društva, privatnega organizma, ki ga določa zakon iz leta 1901. Teoretično je na istem kot vsak drugi privatni član Kinoteke. Langlois je imenoval administrativni svet istega društva. Iz pravnega stališča je še posebno škandalozno v tej zadevi, da je bil Langlois na nek način, če že ne odstavljen, pa vsaj neimenovan na isti položaj, ki mu ga je dal administrativni svet, kateremu je potekel rok. Koga predstavlja administrativni svet v društvu? Predstavlja seveda člane društva. Šlo je za zelo resen ukrep o nadaljevanju Langloisovih pooblastil. Pravna tehnika in najbolj osnovno spoštovanje demokracije zahtevata, da se za to posvetuje z društvom iz leta 1901, torej s Kinoteko. Pri tako pomembni odločitvi je potrebno dobiti mnenje članov Kinoteke. Vendar je administrativni svet zelo demokratično zlorabil dejstvo, da je v njegovem jedru vlada zastopana direktno ali indirektno z večino, ki se je v to jedro zelo spretno vrinila in je, ne da bi se posvetovala s skupščino, Langloisa odvezala njegovih obveznosti. In to sem želel poudariti. Ne gre za odstranitev uslužbenca, za katero bi lahko rekli, da je nepravilna, in jo je sprejel organizem, ki je zato zadolžen. Gre za odstavev, ki jo je sprejel administrativni svet, ki so ga skrbeli samo interesi vlade, ko je pa njegova naloga, da se zavzema za to, kar želijo vsi člani Kinoteke. (ploskanje).

Rivette: Rad bi še nekaj dodal k temu, kar je rekel notar Kiejman. Prostori na ulici Courcelles pripadajo Društvu francoske kinoteke, to pomeni, da pripadajo 780-im članom velike skupščine Francoske kinoteke, od tega je 22% tujcev. Do zdaj se s temi 780-imi člani ni nihče posvetoval. Te prostore smo kupili s posojilom pri U.G.C., ki ga je Kinoteka vračala leto za letom. Kinoteka mora vrniti še milijon 700 tisoč starih frankov, kar je zanemarljiva vsota. Torej Pierre Barbin trenutno ni v svojih prostorih, ampak se nezakonito nahaja v prostorih v ulici Courcelles. Celo samo ime "Francoska kinoteka" pripada Društvu. Torej do njega Barbin nima pravice. (ploskanje)

Godard: Vprašanje številka tri. Zakaj hoče C.N.C. kolonizirati Kinoteko?

Rivette: Dozdeva se mi, da je to v skladu s celotnim načrtom vlade, ki želi skoncitrirati industrijo. O tem se je veliko govorilo v ekonomskih časopisih, pa tudi v časopisih, ki jih vsi prebiramo, kot so *Le Figaro* in *Le Monde*. Da se bomo lahko borili proti tuji konkurenci v okviru skupnega tržišča, moramo skoncitrirati industrijo. In pred šestimi meseci so po tej isti logiki hoteli načrt za združitev treh glavnih francoskih festivalov: Tursa, Annecyja in Cannesa. Dvema izmed njih je že predsedoval Pierre Barbin. Ne bomo ponavljali, kako je postal predsednik, bi bilo predolgo in preveč žalostno. Zakaj so dali Barbinu Kinoteko? G. Holleaux je videl, da znotraj filmske industrije (ki je zdaj skoraj popolnoma pod nadzorom Centra) ustanova z določeno mero samostojnosti. In zdelo se mu je, da to ni normalno. Menim, da imamo pred sabo tipičen primer boja, kar je sicer zelo shematično in grobo, med uslužbenci in umetniki. Ne maram uporabljati besede "umetnik", a žal nimamo jasnejše, primernejše. Film ni umetnost uslužbenec. Filma ne ustvarjajo uslužbenci, ampak umetniki. Edini primer filma, ki so ga ustvarili uslužbenci, je nemški hitlerjevski in pohitlerjevski film. Dejansko je to bila z administrativnega in pravnega stališča zelo urejena filmska umetnost. Ki je brez vrednosti in v zgodovini filma ni pustila pečata.

Godard: Četrto vprašanje. V čem se odstavev Langloisa razlikuje od običajne zamenjave visokih uslužbenecv?

Pierre Kast: Mislim, da je Kiejman že odgovoril na to vprašanje. Rekel je, da je Kinoteka privatno društvo, ki nima nič skupnega z vodstvom železnic ali z narodno knjižnico. Langlois je zasnoval Kinoteko kot pesniško delo, ki je nastalo s pomočjo skoraj poetičnih zvez med darovalci filmov in tistimi, ki so Langloisu izročili dokumente osebno. Odpustitev Langloisa je predvsem tatvina.

Notar Kiejman: Rad bi dodal še nekaj pripomb, ki niso pravnega značaja. Od Langloisa so zahtevali račune za slabo upravljanje, za katero pa ni bil odgovoren. Langlois ni bil zadolžen za

administrativno upravljanje Kinoteke, temveč je bil njen umetniški vodja. Druga pripomba pa je, da poskušajo odgovornost za primanjkljaj Kinoteke zvaliti na Langloisa. Vlada je poudarila, da bo sodelovala pri delovanju in subvencioniranju Kinoteke samo, če se bodo subvencije sčasoma lahko zmanjšale in bo postala Kinoteka rentabilna. Govorili so o 700 milijonih primanjkljaja, kar pa ne predstavlja niti polovice enega ministrskega letala. Od Kinoteke, ki je kulturna institucija, zahtevajo, da je rentabilna. Tako bodo nekega dne vprašali provizorja Voltairjevega liceja, zakaj ima primanjkljaj.

Rivette: Začeli smo govoriti o dolgovi francoske Kinoteke pod Langloisom; primanjkljaj Kinoteke je daleč manjši od 700 milijonov. Poleg tega je že 8 mesecev blokiranih 40 milijonov, ki predstavljajo tretjino subvencij za leto 1967. To vsoto so nakazali na začetku tega tedna, po imenovanju Pierra Barbina. Barbinovo nominacijo mora podpisati Malraux, ki jo je tudi predlagal. To še zmeraj ni storil in danes je zadnji rok.

Po drugi strani pa mislim, da bi zlahka dokazali, da je Langlois najboljši direktor v Franciji, saj ima Francoska kinoteka največ gledalcev. In če že govorimo o deficitu, kaj pa deficit Operne hiše, Comédie Française...

Godard: Mislim, da o primanjkljaju sploh ne moremo govoriti. Kulturni organizem s subvencijami ne more imeti ne deficita ne dobička, ne moremo ga primerjati na primer z RATP-jem.

Kast: Še nekaj bi želel dodati v zvezi z deficitom. Pozabljamo na vrednost dokumentov in pridobljenih filmov, ki predstavljajo 90% kinotečne zakladnice.

Godard: Na misel mi je prišla primerjava. V filmski umetnosti režiser ni samo pesnik, ampak je tudi tehnik poezije in poet tehnike. Oboje je povsem nevzdržno. Zame je Henri Langlois eden najboljših režiserjev v Franciji. Mislim, da je ta odnos med tehniko in poezijo zelo pomemben, in Langlois je večkrat poudaril pomen dobrega upravitelja. Lahko bi rekli, da je bil Henri Langlois režiser in scenarist filma, ki se je imenoval "Francoska kinoteka", direktor produkcije je bil Filmski center in generalni producent francoska država. Henri Langlois je vedno zahteval odličnega direktorja produkcije. In koga so mu pošiljali? Sovražnika.

Vprašanje številka pet: Ali lahko Kinoteka obstaja brez Langloisa?

Jean Rouch: Poskušal bom odgovoriti v treh točkah. Kinoteka brez Langloisa ne pomeni ničesar. Je kot telo brez krvi in telo brez duše, kot so se izrazili moji tovariši. Izjemno gibanje, ki je pripeljalo do tega srečanja in protesti iz vsega sveta nam povedo, kaj pomeni Henri Langlois. Največja napaka C.N.C. je, da tega ni vedel. Drugič. Kinoteka je ustanova za shranjevanje filmov. Danes je Kinoteka brez popisa lastnine in brez stražarja; kdo torej lahko prepreči ljudem, ki se danes nahajajo v njenih prostorih, plenjenje kinotečnih zakladov?

In tretjič, Kinoteka brez Langloisa je popolni škandal, to je morda največji kulturni škandal novejšega časa. In opazimo lahko, da je svet pokazal veliko solidarnost do Langloisa. Začenja se kulturna revolucija. Prvič po mnogih letih so ljudje solidarni v nekem kulturnem pogledu.

Astruc: Rouch, povedal si nekaj zelo zanimivega. Rekel si, da so se ljudje, ki so odpustili Langloisa, nenadoma zavedli, kaj so storili, ko niso prepoznali Langloisove vrednosti. Zakaj pa je niso prepoznali? Zato, ker obstaja skrivnosten pojav: ko nek umetnik bere stvaritev drugega umetnika, ga prepozna. Tako je nas prepoznal Langlois. Prepoznal nas je za umetnike in si ni dovolil soditi – priznal nas je. Zakaj je delovanje ustanove, kot je Center nemogoče? Zato ker bi morali biti v njem izključno ljudje, ki opravljajo ta posel, od jutra do večera, in ki prepoznajo umetnika.

Godard: Šesto vprašanje: ali francoski in, povejmo naravnost, svetovni film, lahko obstajata brez institucij, kot je Francoska kinoteka pod vodstvom Langloisa.

Rivette: Vem, da sem začel razumeti, kaj pomeni filmska umetnost – ne vem, če mi je to uspelo, poskušal sem – s pomočjo francoske kinoteke, ko sem lahko na hitro gledal ne samo italijanske in ameriške filme in filme z Elizejskih poljan, ampak filme, ki jih imenujemo z napačno besedo filmske "klasike" (saj so filmski klasiki moderni). In zame je to veljalo, ko sem bil mlad, in drži še danes. Ves čas si moram ogledovati Griffithove, Eisensteinove in Murnauove filme, pa tudi sodobne. Saj filme vedno delamo v povezavi z ostalimi cineasti. Filmov ne delamo abstraktno. Ne projiciramo notranjih vizij, to ne obstaja. Filme ustvarjamo v povezavi s tem, kar so že naredili veliki cineasti v preteklosti, tisti, ki so ustvarjali filmsko umetnost in v povezavi z našimi sodobniki. In ravno to je bilo izredno v Kinoteki, da sem v njej kot cineast lahko odkrival filmsko stalnico. Kinoteka je torej bila Louvre in muzej moderne umetnosti, takšen kot bi moral biti z vsemi pariškimi galerijami hkrati. Kaj bi postala Kinoteka, če bi jo spremenili v filmski muzej?

Če nam bodo odvzeli Kinoteko, kot si jo je zamislil Langlois, torej ne kot muzej, ampak kot dejanje v nastajanju, kot permanentno revolucijo, bi to pomenilo, da nam jemljejo kisik in nam jemljejo voljo po ustvarjanju filmov.

Godard: Vprašanje številka sedem. Pred protestanti je vladni komisar André Holleau govoril o političnem manevru in spet strašil s komunizmom. Kako je s tem?

Prvi bom odgovoril. Strašiti s komunizmom ni umestno, saj komunisti nimajo svojega mesta v tej zgodbi. In francoska Kinoteka je, kot je omenil Rivette, popolnoma odprta ustanova, ki predvaja tako Samuela Fullerja kot severnovietnamske in druge filme, kadar je to potrebno. Ko kak cineast ni vedel, kje predvajati svoj film, ker ga niso hoteli predvajati v dvoranah ali ker mu je vlada prepovedala projekcijo...

Rivette: ali ker je cenzura prepovedala njegov film v Franciji.

Godard: In samo v Francoski kinoteki je lahko predvajal svoj film. Številni tuji in mladi cineasti so prihajali v Pariz poslušat "predavanja" v Kinoteko. In potem so se vračali v svojo deželo, kjer kinoteke ni bilo. Spet se vračamo k vprašanju, zakaj C.N.C. hoče kolonizirati Kinoteko? Ravno zato, ker govori Kinoteka jezik, za katerega, kot je rekel Astruc, uslužbenci niso usposobljeni. Rad bi navedel primer, ki dokazuje, da gre za politični manever. Da bi našli pravo številko demonstrantov pred Chaillotom, smo morali odpreti *Le Figaro*, ki se je po izraelsko-arabski vojni obrnil proti vladi. Ostali časopisi so pisali o 40-ih ali 50-ih študentih.

Notar Kiejman: Želel bi poudariti, da Kinoteka za razliko od drugih kulturnih ustanov ne more postati vladna institucija. Dejansko je vloga Kinoteke več kot shranjevanje filmov. Lahko dopustimo, da narodno knjižnico upravlja državni organ. Saj lahko vsak izmed nas stopi vanjo in zahteva knjigo, ki si jo zaželi. Vsi razumemo, da še nismo tako daleč, da bi lahko v Kinoteki zbirali film po svojih željah trenutke pred predvajanjem. Tako se torej postavlja vprašanje odgovornosti za izbiro filmov, ki bodo predvajani. Henri Langlois je bil varuh te pravice do izbire. In ravno zato sedanja afera prerašča problem Langloisa. Ne gre torej zato, ali bomo jutri uspeli najti boljšega, ampak moramo razumeti, da se ta ukrep vpisuje v naslednjo odločilno logiko: narediti iz privatne ustanove, kjer je imel nekdo zaupanje vseh in je zagotavljal svobodo izbire, državno ustanovo, v kateri bo odslej film orožje, ki bo lahko uporabljeno proti vsakomur izmed nas.

Godard: Osmo vprašanje. Ministrstvo govori o novi umetniški vlogi za Langloisa; za kaj pravzaprav gre?

Kast: Mislim, da se tukaj dotikamo bistva v načrtu ministrstva. To, da so Langloisu predlagali drugo umetniško mesto in v njegovo službo postavili njegovega sovražnika, je samo metanje peska v oči.

Astruc: Še ena zanimiva stvar: v Centru si predstavljajo, da je razlika med poetom in tistim, ki ima denar, to lahko natvezijo

vsakomur, le cineastom ne. Najbolj neumen med cineasti dobro ve, da bo takoj letel, če mu dodelijo producenta, s katerim se ne razume.

Z Langloisom je tudi tako: Kinoteka je Langloisov filmski projekt, Godard je to dobro povedal.

Godard: Vsako leto število uslužbencev v Centru narašča in število novih francoskih filmov pada v istem razmerju.

Rivette: Rad bi dodal nekaj pojasnil o delovanju Kinoteke. Nekaj pozabljamo, Kinoteka veliko filmov ne dobi v last, ampak jih v njej samo skladiščijo, isto velja za rokopise, makete scen, scenarije, skratka vse, kar je Langlois potrpežljivo zbiral. Dal bom primer iz bližnje preteklosti. Gre za arhive Georgesasa Sadoula, ki je bil po pravici nezaupljiv, in je v svojem testamentu zapisal, da njegovi osebni arhivi – in bog ve, kako zelo pomembni so in kako nas vse zanimajo – pripadajo Kinoteki pod pogojem, da Langlois ostane njen vodja. Kinoteka bo tako izgubila Sadoulove arhive in še marsikaj drugega. Ta problem skušajo rešiti z obveznim depozitom. Teoretično je to krasno, a v realnosti naletimo na velikanske težave. Najprej zato, ker je večina producentov in distributerjev proti tudi iz finančnih razlogov, vsaka filmska kopija stane. Vlada zato predlaga obvezni depozit v 16 mm različici. Žal mi je, ampak kakšna bo *West Side Story* na 16mm. Ne more obstajati drugače kot na 70mm. Pred tremi meseci sem v Kinoteki videl Griffithove **Zlomljene cvetove:** Langlois nam je predvajal kopijo iz leta 1920, torej s prizori v modrih in roza odtenkih, drugi prizori so bili spet v dveh ali v treh barvah, to je nekaj izrednega, čudovitega in neprimerljivega s 16 mm verzijo.

In na koncu, obvezni depozit nam ne daje pravice do predvajanja filmov. Imeli bomo torej Kinoteko, ki si bo napolnila arhiv s filmi boljše ali slabše kvalitete, vendar jih ne bo mogla predvajati. In spet se vračamo k temu, kar sem že prej povedal: Kinoteka obstaja samo s stalnim predvajanjem filmov.

Godard: Pa smo spet pri osmem vprašanju.

S tem ko ponuja Langloisu zgolj umetniško vlogo, želi vlada dati nadzor nad projekcijo upravitelju, ki torej ne bo več Langlois. To pomeni, da bi Langlois obdržal pravico do zbiranja, vendar ne bo več izvajalec programa in projekcije. A treba je poudariti, da vse to spada skupaj.

Deveto vprašanje: Kakšna je vloga Ministstva za kulturo v tej farski?

Chabrol: Nikoli nisem razumel vloge ministrstva v aferah. Računam na vas, da mi boste vi to pojasnili, me zelo zanima.

Godard: Sam sem zelo nezaupljiv in mislim, da je vse skupaj del načrta, ki ga je izdelalo več ljudi ali ustanov skupaj. Odstranitev Langloisa in Picon sledi odstranitvi Pierra Bouleza. Kot po naključju g. André Malraux vedno odstrani ljudi, ki imajo svojstveno govorico in določeno samostojnost. Povedal vam bom za podatek, ki mi ga je v nekem pogovoru izdal g. Biasini: francoska televizija čaka samo na to, da bo kinotečna zaloga prišla pod vladni nadzor. Tako si bo lahko zastonj prilastila in kadar koli predvajala ali ne predvajala kulturno dediščino iz celega sveta, saj vemo, da je arhiv francoske Kinoteke najpopolnejši na svetu. To je zelo pomembno in mislim, da igra ministrstvo za kulturo zelo pomembno vlogo pri tem. Polastilo se je francoskega gledališča, francoske glasbe, ni se mu posrečilo polastiti francoske literature, del francoske filmske umetnosti se mu tudi izmika.

Torej vprašanje številka deset: načini obrambe, ki so na voljo gledalcem kinoteke.

Jacques Doniol-Valcroze: Ta problem ne zadeva samo gledalcev, ampak vse nas. Kaj lahko storimo, ko imamo za nasprotnika vlado, kaj lahko mi proti njim? Na to bi odgovoril, da nismo v tako težavnem položaju, kot je bil Langlois 32 let, ko je iz francoske Kinoteke ustvaril najboljšo svetovno Kinoteko. Najprej moramo prepričati, da se hrup okoli afere ne poleže. To poskušamo z demonstracijami, z današnjim srečanjem, z zbiranjem podpisov vseh svetovnih cineastov, umetnikov in producentov.

Pomisliti moramo, kako ustvariti primerne okoliščine za to, da bomo dosegli naš cilj. Naš edini cilj je, da se Langloisu vrne njegov položaj. Govori se, da bodo Langloisu predlagali drugo mesto in s tem razdelili Kinoteko na dva dela. Takšni predlogi nas sploh ne zanimajo.

Mislim, da bi lahko tudi paralizirali delovanje Kinoteke s prepovedjo predvajanja filmov.

Nicholas Ray: Mislim, da predstavlja delo francoske Kinoteke najpomembnejši dosežek individualnega dela v filmski zgodovini. Velik delež dobička prinašajo ameriški filmski industriji dežele s Kinoteko, in to zahvaljujoč ljudem, kot je Henri Langlois. Pošteno bi torej bilo, da Društvo ameriških ali mednarodnih producentov odvzame svoje filme Kinoteki. Tako bi majhen delež denarja, ki so ga zaslužili, vrnil.

Maurice Lemaitre: Sem hkrati novinar in cineast. Tako imam pripravljeno dvojno pričevanje. Pričevanje nekoga, ki je bil na vseh generalnih skupščinah Kinoteke, na katerih so poskušali odstraniti Langloisa. Na vsakem generalnem zasedanju so od nas zahtevali, naj zmanjšamo Langloisova pooblastila ali naj postavimo pod vprašaj njegovo upravljanje. Moje drugo pričevanje je naperjeno proti Centru. Leta 1951 sem posnel film in doživel finančni polom. Film sem ponudil Centru, in ker ni bilo težav s cenzuro, zaradi spolnosti ali politike, so moj film onemogočili z vizo:

"nekomercialen", kar je pomenilo, da ga nisem smel predvajati v dvoranah. Samo Henri Langlois ga je predvajal na avenuji Messine. In ko sem imel za petami sodne izvršitelje, mi je samo on dal denar, da sem kupil kopijo svojega filma in se izognil sodnemu preganjanju. Nekaj let zatem sem posnel še en film, tokrat na 16 mm, bilo je ceneje. Spet sem ga ponudil Centru. Rekli so mi dobesedno: povečajte film na 35 mm, vaš film ne ustreza normam C.N.C. Ko boste to storili, torej ko boste zapravili dodatnih 600.000 frankov (s katerimi bi lahko posnel še en film), takrat vam bomo dali zaščitni znak. Film sem povečal na 35 mm, bil sem naiven. Predstavil sem ga Centru, ki mi seveda ni dodelil zaščitnega znaka; predsednik komisije je bil Pierre Barbin.

Simone Signoret: Danes zjutraj sem v časopisu prebrala pismo, ki je namigovalo, da med štiriletno okupacijo Langlois ni prav ničesar storil za Kinoteko. **Oklepnico Potemkin** sem prvič videla leta 1941 v Langloisovi jedilnici; med okupacijo mi je predvajal prepovedane filme, sovjetske filme in filme Renoira in Preverta. Langlois se je sprehajal s filmskimi koluti po metroju, to danes zveni smešno, takrat pa je bilo nevarno. Gospod, ki je napisal to pismo, pa res ni ničesar storil.

Marcel Carne: Res je, med vojno mi je Langlois prinesel filmske kolute in skrila sva jih v kleti.

Gledalec: Nisem Francoz, sem tujec. Zaradi političnih dogodkov sem zapustil Bližnji vzhod. Imel sem izbiro med Francijo, Anglijo in Brazilijo, izbral sem Francijo, zaradi Kinoteke v Parizu. To, da so odslovili Langloisa, je škandal. Če ne bomo dosegli, kar smo si zadali, nam preostane samo še to, da emigriramo.

Godard: Ampak ne bomo obupali in uspelo nam bo. Hvala. •